

N:o 14.

Ank. till Riksd. kansli den 2 maj 1905, kl. 5 e. m.

Sammanatta stats- och lagutskottets utlåtande n:o 10, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående förändrade bestämmelser för skjutsskyldighetens fullgörande i Stockholm.

Genom en den 7 april 1905 aflåten proposition, n:o 117, har Kungl Maj:t, under åberopande af propositionen bilagda utdrag af statsrådsprotokollet öfver jordbruksärenden, föreslagit Riksdagen att medgifva sådan ändring i stadgan angående skjutsväsendet den 31 maj 1878, att stadgans 58 § upphäfves samt att till stadgans 18 § göres följande tillägg: »I Stockholm skall i ofvannämnda fall skjutsningen, intill dess den kan enligt denna stadgas bestämmelser varda af entreprenör öfvertagen, uppehållas på sätt hittills skett.»

Till det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet öfver jordbruksärenden har föredragande departementschefen anfört följande:

»Uti underdånig skrifvelse den 14 januari 1903 har öfverståthållarämbetet gjort framställning om vidtagande af vissa ändringar i nådiga stadgan angående skjutsväsendet den 31 maj 1878 i syfte att för droskägare och åkare i Stockholm bereda lättnad uti dem åliggande skyldighet att verkställa gästgifveriskjuts.

I sådant hänseende har öfverståthållarämbetet, under erinran att i fråga om resandes befordran med skjuts från Stockholm funnes i 58 § af nådiga stadgan angående skjutsväsendet den 31 maj 1878 stadgadt, att

Bih. till Riksd. Prot. 1905. 4 Saml. 2 Afd. 12 Häft. (N:is 14, 15). 1

till efterrättelse skulle lända de särskilda föreskifter, »som därom nu finnas eller framdeles kunna varda meddelade», vidare anför, att de bestämmelser, som härmed afsåges, innefattades i öfverståthållarämbetets åkartaxa för gästgifveriskjuts den 23 december 1874, hvilken innehölle, att hufvudstadens åkare »fortfarande som hittills äro skyldiga att verkställa skjuts till de närmast staden belägna gästgifvargårdar» mot betalning efter viss taxa. Då med »åkare» vid tiden för taxans utfärdande afsågs icke blott dem som ägde å allmän plats tillhandahålla häst och fordon för forsling af gods äfvensom med häst och fordon verkställa transport af varor från stadens hamnar och lastagesplatser — hvilka yrkesutöfvare äfven i nyare författningar benämndes »åkare» — utan ock dem som ägde å allmän plats tillhandahålla åkdon för personbefordran och som enligt nyare terminologi benämndes »droskägare», borde taxan så förstås, att ifrågavarande onus åläge båda dessa kategorier af yrkesidkare. I dessa åkartaxans bestämmelser hade ändring icke blifvit gjord i senare af öfverståthållarämbetet utfärdade författningar, hvori eljest olika bestämmelser gifvits för »droskägare» och »åkare». Sålunda stadgades i det nu gällande reglementet angående droskväsendet den 10 augusti 1897, § 73, att reglementet ej verkade ändring i hvad särskildt funnes föreskrifvet, att de, hvilka hade rättighet att i hufvudstaden utöfva sådan verksamhet, som i reglementet afsåges, vore skyldiga att verkställa gästgifvarskjuts, och i gällande reglemente angående varuforsling i hufvudstaden den 11 mars 1897 funnes en liknande bestämmelse därom, att åkares skyldighet att verkställa gästgifvarskjuts icke vore upphäfd genom reglementet.

Det onus, som sålunda alltjämt uti ifrågavarande afseende åläge hufvudstadens droskägare och åkare, vore af hög ålder. Det omtalades redan i en kungörelse af den 26 april 1746 och ett nådigt bref af den 20 juli 1762. Redan tidigt syntes emellertid detta åliggande hafva förefallit betungande för åkarne, åtminstone förspordes snart klagomål från »åkarämbetets» medlemmar däröfver och upprepade framställningar gjordes af dem hos Kungl. Maj:t om befrielse från skyldigheten att utgöra skjuts utom hufvudstaden. Af nådiga bref till öfverståthållarämbetet inhämtades, att under början af 1800-talet två sådana underdåniga ansökningar gjorts, men blifvit genom nådiga beslut afslagna den 9 december 1807 och den 14 augusti 1809.

Omkring midten af 1800-talet gjordes ett försök af hufvudstadens åkeridkare att vinna lindring i gästgifveriskjutsens utgörande genom att få detta besvär öfvertaget af en entreprenör för »åkarämbetenas» räkning. Bifall till en sådan anordning utverkades hos Kungl. Maj:t enligt nådigt

breff den 12 oktober 1850, men vid två särskilda entreprenadauktioner, som förrättades inför handels- och ekonomikollegium, afgafs icke något bud å skjutsningsskyldighetens öfvertagande, till följd hvaraf den ifrågasatta nya anordningen aldrig kom till stånd.

Sedermera hade alltjämt gästgifveriskjuts utgjorts af hufvudstadens droskägare och åkare i hufvudsakligen samma ordning, som sedan gammalt varit bruklig. Enhvar af hufvudstadens droskägare och åkare hade sålunda att i tur och ordning efter budning befordra de resande, som rekvirerat skjuts. Rekvisitioner skedde å den skjutsstation, som funnes inrättad i huset n:is 2 och 4 vid Adolf Fredriks kyrkogata. För rekvisitioner befordran därifrån till den skjuts-skyldige vore så ordnad, att två af droskägarne och åkarne i tur och ordning hade att under viss tid af dygnet finnas tillstädes å skjutsstationen för beställningssedlarnas mottagande och vidare befordran till de skjutsskyldige. Detta åliggande, som benämndes »ungbrorssysslan» och utgjordes kvartalsvis, ansåges särskildt betungande. Under senare tider hade det därför blifvit vanligt, att de, som vore i tur att blifva »ungbröder», förskaffat sig befrielse från bestyret genom att mot lega öfverlåta detsamma å skjutsstationsföreståndaren, och plögade legoafgiften uppgå till 20 kronor i månaden.

Det sedan gammalt bland hufvudstadens droskägare och åkare rådande missnöjet med den dem åliggande skyldigheten att utgöra gästgifveriskjuts hade alltjämt fortfarit och på sista tiden tagit sig uttryck i en af deputerade för dessa yrkesidkare till öfverståthållarämbetet ingifven skriftlig framställning, att öfverståthållarämbetet ville vidtaga sådana åtgärder, att hufvudstadens droskägare och åkare befriades från berörda skyldighet eller åtminstone från den så kallade ungbrosysslan samt att bestämmelserna rörande beskaffenheten af de åkdon, som finge för gästgifvarskjuts rekvireras, äfvensom taxan för dylik skjuts, blefve ändrade.

Såsom skäl för denna framställning hade framhållits, utom det besvär eller den kostnad, som vore förknippade med ungbrosysslans fullgörande, dels den omständighet, att de personåkdon, som användes af droskägarne, vore särskildt konstruerade för körning inom hufvudstaden med olika spårvidd mellan framhjulen och bakhjulen samt därför icke lämpade sig för skjutsning å landsvägar, dels ock att en stor del af åkeriidkarne icke ägde några för personbefordran afsedda åkdon och därför, när turen att utgöra gästgifveriskjutsning komme till dem, måste å dryga villkor lega vagnar af hufvudstadens hyrkuskar. Till-

läggas kunde ock, att skjutsskyldighetens fördelning, hvilken af ålder skedde lika å enhvar, ehvad han hade större rörelse eller mindre, icke vore rättvis, men torde därvid böra erinras, att det vore svårt, ja, nära nog omöjligt, att finna någon verkligen billig och tillfredsställande fördelningsgrund.

Af större vikt än dessa praktiska olägenheter vore emellertid enligt öfverståthållarämbetets mening ett annat skäl. Grunden hvarför droskägarna och åkarne alltsedan äldre tider betungats med ifrågavarande besvär vore den, att man ansett detsamma såsom ett lämpligt vederlag för det privilegium å vissa körslor inom staden, som tillkommit dessa yrkesidkare. Nu vore väl detta privilegium fortfarande på papperet detsamma som förr, men värdet af detsamma vore ett helt annat. I gamla tider vore »åkarämbetena» eller »åkarlagen», som de senare kallades, slutna skrän, i hvilka ingen utan betydande omgång och svårigheter och i regel väl endast vid inträffad ledighet kunde vinna inträde. Numera åter nekades ingen, som det önskade, att utöfva åkaryrket, om han uppfyllde de nödiga villkoren å god frejd, nöjaktig ekonomisk ställning och dylikt. I fråga om droskägaryrket vore förhållandet i hufvudsak detsamma, om ock därvidlag en viss hänsyn måste tagas till utrymmet å droskstationerna, trafikens behof m. m. Då alltså numera icke mötte några svårigheter för hvem, som det önskade, att komma i åtnjutande af ifrågavarande privilegium, hade detsamma i hufvudsak upphört att vara en uteslutande förmån för de nuvarande innehafvarne däraf.

Af dessa anledningar hade öfverståthållarämbetet funnit sig icke böra ställa sig afvisande till berörda framställning från hufvudstadens droskägare och åkare, utan söka medverka därtill, att de enligt skjutsstadgan gällande allmänna grunderna för skjutsningsbesvärets utgörande blefve gällande äfven för Stockholm och sålunda skjutsningskyldighetens fullgörande komme att utbjudas på entreprenadauktion. Då härvid emellertid jämlikt 16 § skjutsstadgan komme att uppstå fråga om utfästelse af Stockholms kommun att erlägga entreprenadbidrag, hade öfverståthållarämbetet funnit stadsfullmäktige böra höras i ämnet, hvadan öfverståthållarämbetet i skrifvelse till fullmäktige den 29 mars 1902 hemställt, huruvida fullmäktige vore villiga att lämna entreprenadbidrag, därest ifrågavarande skjutsningskyldighet komme att utbjudas på entreprenad och hufvudstaden sålunda upphörde att i fråga om resandes befordran med skjuts från Stockholm utgöra ett undantag från bestämmelserna i nämnda stadgan angående skjutsväsendet den 31 maj 1878.

Till svar härå hade stadsfullmäktige i skrifvelse den 18 december

1902 meddelat, att fullmäktige beslutat, att, därest föreskrift komme att lämnas därom, att fullgörandet af den droskägare och åkare nu åliggande skjutsskyldighet i Stockholm skulle utbjudas på entreprenad, staden förklarade sig villig att lämna entreprenadbidrag, såvida i sammanhang med ändringens genomförande blefve förklaradt, ej mindre att staden ägde att af statsmedel erhålla understöd med hälften af entreprenadbidragets belopp, än ock att droskägare och åkare vore skyldiga att i de fall, då entreprenad ej kunde på skäligen villkor åstadkommas, i tur och ordning, bestämd af öfverståthållarämbetet, efter budning verkställa gästgifveriskjuts enligt fastställd taxa. Mot de villkor, som stadsfullmäktige sålunda fogat vid sitt samtycke till den ifrågasatta förändringen, syntes intet vara att erinra.

På grund af hvad sålunda anförts har öfverståthållarämbetet anhållit, att Kungl. Maj:t täcktes taga i nådigt öfvervägande, huruvida icke det för Stockholm gällande undantag från de i nådiga stadgan om skjutsväsendet den 31 maj 1878 gifna bestämmelser, som innefattades i 58 § samma stadga, kunde upphöra att gälla och de för rikets städer i allmänhet gifna bestämmelser om skjutsningsskyldighetens utgörande blifva tillämpliga äfven på hufvudstaden under de af stadsfullmäktige uppställda villkor.

Till följd af nådig remiss har kammarkollegium i detta ärende den 29 januari 1904 afgifvit underdånigt utlåtande och därvid anført, att kollegium ej hade något att erinra därvid, att i bestämmelserna uti nådiga stadgan angående skjutsväsendet den 31 maj 1878 vidtoges sådana ändringar och tillägg, som kunde finnas påkallade i syfte att Stockholm blefve i fråga om skjutsningsbesvärets utgörande likställdt med rikets öfriga, till landsting ej hörande städer.

De undantagsbestämmelser i fråga om skjutsningsbesvärets utgörande och bestridande af kostnaderna därför, som beträffande Stockholms stad för närvarande äro gällande, hafva tillkommit i äldre tider och under helt andra förhållanden än de nuvarande. Den åkarne i Stockholm ålagda skjutsningsskyldigheten motsvarades då af den dem förunnade förmån att med andras uteslutande utöfva åkaryrket inom hufvudstaden, hvilken förmån var dem genom särskilda bestämmelser tillförsäkrad. Så föreskrefs i en »Stadga och ordning för formän, båt- och skutefärder såsom ock åkare, angående skjutsväsendet i den kongl. residensstaden Stockholm» den 10 januari 1662, bland annat, att på det åkarne och de, som under deras societet sorterade, desto bättre

skulle kunna sig nära och försörja, ingen utom åkarämbetet ägde makt att någon häst, släpa, kärra eller vagn för penningar nyttja till hvarjehanda körsel och försel, som i staden förefölle. Då emellertid andra personer företogo sig att biträda allmänheten med körslor, åkarämbetet till förfång, utfärdades vid särskilda tillfällen förbud häremot, och genom kungörelse den 26 april 1746 åtvarnade borgmästare och råd »alla i gemen och hvar och en i synnerhet att ej med sådant oloffligt skjutsande eller forors körande för lega här uti staden sig befatta vid fyrtio mark silfvermynts böter och legans förlust». Det privilegium, åkarne i hufvudstaden sålunda ägde att ombesörja vissa körslor inom staden, ansågs vara af den betydelse, att de såsom vederlag därför skäligen borde ansvara för skjutsningens fullgörande till de staden närmast belägna gästgifvargårdar å landsbygden. Denna uppfattning har säkerligen legat till grund för de afslag, som städse mött de tid efter annan af åkarämbetena hos Kungl. Majt gjorda framställningar om befrielse från skyldigheten att besörja skjutsningen, liksom man äfven i denna uppfattning har att söka anledningen därtill, att i öfverståthållarämbetets förenämnda åkartaxa för gästgifveriskjuts den 23 december 1874 föreskrifvits, att hufvudstadens åkare fortfarande som ditills vore skyldiga att verkställa skjuts till de närmast staden belägna gästgifvargårdar, samt att vid utfärdandet af stadgan angående skjutsväsendet den 31 maj 1878 i 58 § stadgats, att angående resandes befodran med skjuts från Stockholm skulle lända till efterrättelse de särskilda föreskrifter, som därom då funnes eller framdeles kunde varda meddelade.

Enligt hvad öfverståthållarämbetet omförmålt, har emellertid ifrågakomma privilegium i hufvudsak faktiskt upphört att vara en uteslutande förmån för de nuvarande innehafvarne däraf, d. v. s. hufvudstadens droskägare och åkare; och synes vid sådant förhållande dessa yrkesidkares framställning att befrias från ifrågavarande skjutsningsskyldighet vara befogad och böra såvidt möjligt tillmötesgå, då skyldighetens fullgörande för dem medför ganska afsevärda besvär och kostnader. Något hinder för att i afseende å skjutsningsbesväret likställa Stockholms stad med rikets öfriga till landsting ej hörande städer förefinnes icke heller, sedan stadsfullmäktige i Stockholm förklarar, att, därest föreskrift komme att lämnas därom, att fullgörandet af den droskägare och åkare åliggande skjutsskyldighet i Stockholm skulle utbjudas på entreprenad, staden vore under angifna villkor villig att lämna entreprenadbidrag. Därest den i 58 § gifna undantagsbestämmelsen angående resandes befodran med skjuts från Stockholm ur stadgan uteslutes, är, då i 24 § af skjutsstadgan finnes föreskrifvet, att

stad, som icke hör till landsting, men har skjutsningen ordnad medelst entreprenad emot rättighet för entreprenören att uppbära särskildt bidrag, må äga att af statsmedel erhålla understöd med hälften af entreprenadbidragets belopp, något särskildt förklarande beträffande Stockholms stad i sådant hänseende ej erforderligt. Däremot synes för det fall, att entreprenad å skjutsningens öfvertagande ej kan åvägabringas, böra till de för sådant fall gifna bestämmelser i 18 § i skjutsstadgan fogas ett tillägg af innehåll, att i Stockholm skjutsningen i dylikt fall skall, intill dess den kan enligt stadgans bestämmelser vardas af entreprenör öfvertagen, uppehållas på sätt hittills skett. Därjämte torde vid utfärdandet af författning i ämnet böra lämnas föreskrift därom, att erforderliga åtgärder för skjutsentreprenad i Stockholm blifva i god tid vidtagna, innan de ändrade bestämmelserna rörande skjutsningsskyldighetens utgörande därstädes träda i kraft. Några andra förändringar eller tillägg i skjutsstadgan än de nu angifna synas icke erfordras för att bringa de för rikets städer i allmänhet i stadgan gifna bestämmelser om skjutsningsskyldighetens utgörande till tillämplighet äfven för hufvudstaden under de af stadsfullmäktige uppställda villkor.»

Det sammansatta stats- och lagutskottet, till hvars förberedande behandling förevarande proposition varit öfverlämnad, har icke haft något att erinra emot densamma, och får utskottet alltså hemställa,

att Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition må af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 28 april 1905.

På det sammansatta utskottets vägnar:

T. ZETTERSTRAND.
